

ГОДИНА II.

БРОЈ 51.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ

ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АУТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредници: СЕРГИЈЕ ШАКРАК-НИНИЋ И САВА ПЕТРОВИЋ.

У НОВОМ САДУ 13. ДЕЦЕМБРА 1892.

КО ДА БИРА ОКРУЖНЕ ПРОТОПРЕСВИТЕРЕ?

(Наставак и свршетак).

Уместо да одмах одговоримо на питање: од куда, из којих извора и какву би плату примали будући окр. протопресвитери, ми ћемо најпре да питамо: Од куда и из којих извора ће примати своју плату т. зв. протопресвитератски школски надзорници, који се у новом — од свих саборских странака једнодушно примљеном „школском закону“ у живот приводе?

200. §. истог „школског закона“ одговара, да протопресвитератски школски надзорници примају плату из нар. цркв. фондова.

Дакле: и окр. протопресвитери ће примати своју плату такођер из нар. цркв. фондова!

Јер што би био, или што ће бити протопресвитератски школски надзорник за школу, то ће бити окр.

протопресвитер за цркву и црквену општину. Онај ће надзиравати школу, учитеље и школску децу — а овај цркву, свештенство, црквену општину и све верне. Онај ће бити орган једног епарх. школског одбора — а овај ће бити орган двају одсека епарх. управе т. ј. орган епарх. консиборије и епарх. администр. одбора. Ако је истина да су нам црква и школа два ока у глави — онда треба да су нам та оба ока наша једнако мила и драга, јер нам оба подједнако требају. Ако заслужује школа, да јој дадемо посебног протопресвитератског школског надзорника, и да тога надзорника из нар. цркв. фондова плаћамо — онда ако не више, бар толико исто заслужује и црква и црквено општенство, да им дадемо посебног духовног и

административног надзорника, те да и он ужива своју плату из нар. цркв. фондова. Ако нам прети опасност, да ће нам школа без стручног надзора пропасти или назадовати — исто нам тако, ако не и више прети опасност, да ће нам без духовних надзорника цркве пропасти, да ће нам се без надзора свештенство искварити, црквено-општинско имање распудити, тековине из прошлости упропастити, да ће нам администрација до века рамљати, да ће нам у цркв. општинама неред и нерад сву животну снагу исцедити, да ће нам народ чак и у вери и поштењу своме посрнути!

Па за то, ако је, као што је, паметно и разложно, да протопресвитерат има свога нарочитог школског надзорника само за школску струку — исто је тако паметно и разложно, да га има у једном лицу и за духовну и административну! Јер ако се поставља и плаћа надзорник за школу и за школску децу од 3—15 година — ваљда је умесно поставити надзорника и за цркву, у којој је цео народ целог живота свога — па онда и за цркв. општину, која и школу и цркву издржава.

Али као што се из свега види, ми не пазимо подједнако она два наша ока у глави — јер школи смо мати — а оној много пространијој школи — цркви и цркв. општини смо маћеха. Школи дајемо протопресвитератског школског надзорника, а цркви и цркв. општинама не дајемо преко потребног им духовног и административног надзорника. За протопресвитератске школске надзорнике с радошћу и без приговора вотирамо установљене плате из нар. цркв. фондова — а за духовне и административне среске надзорнике — за протопресвитере нема плате, ни извора за плате у истим нар. цркв. фондовима. Чак и један др. Илија Вучетић нема смелости, да предложи, да се окр. протопресвитерима, као духовним и административним надзорницима дотичних протопресвитерата и органима епарх. власти определи пристојна плата из истих нар. цркв. фондова, из којих се хо-

ће да определи и протопресвитератским школским надзорницима.

Но приметите нам се: „Дали бисмо ми радо и весело и једним и другима из нар. цркв. фондова пристојне плате — само кад би нар. цркв. фондови могли сносити толики терет“.

Одговарамо на приговор с одсудношћу: ако се не може дати једнима, не треба дати ни другима! Ако заслужује једно око у глави бригу и негу — заслужује и друго. Ако има за школу, треба да има и за цркву. Ако је нужно жртве за школу и учитеље, тако је исто и још двојином више нужно и за цркву, свештенике, цркв. општине и народ. А ако нема у нар. цркв. фондовима довољних средстава за цркву, свештенство, цркв. општине и народ — онда нема ни за школе, учитеље и децу. То захтева правда!

Али има још нешто, што захтева правда:

Ако се хоће, или ако се мора да штеди, нека се штеди на свима линијама — и према школи, тако исто као и према цркви. Ако је окр. протопресвитер до сад — на уштрб духовне и административне управе — морао да буде парох некоје цркв. општине, која му је као пароху плату давала — онда, из истог разлога штедиње, нека и будући протопресвитератски школски надзорници задрже своја учитељска места, па нека вуку у главном своју плату од дотичних цркв. општина, а не из нар. цркв. фондова! Ако је добро, што је окр. протопресвитерима њихово протопресвитерско звање до сад било само узгредно — нека и учитељима буде надзорничко звање узгредно. А ако се увиђа, да је за протопресвитератског школског надзорника нуждан цео човек, тако, да цео свој живот посвећује само своме надзорничком раду — онда је и за звање окр. протопресвитера, као духовних и административних надзорника, исто тако нуждан цео човек, да цео живот свој и сву снагу посвети само својим надзорничким дужностима. Јер и то захтева правда!

Али правда још нешто захтева:

Правда захтева, да окр. протопресвитера, као духовног и административног протопресвитератског надзорника и као органа епарх. власти, бирају саме оне власти, којима је он орган, т. ј. да окр. протопресвитера бирају чланови епарх. консисторије и епарх. административног одбора у заједничкој седници, а чланови епарх. школског одбора да немају учешћа у избору окр. протопресвитера, — јер њима је доста, што бирају епарх. школског референта и протопресвитератске школске надзорнике.

Кад је и кроз предложени устав и кроз т. з. школски закон спроведено начело, да званичне органе бирају саме оне власти, којима су дотични као органи придодати — ми онда не разумемо, од куд долази епарх. школ. одбор, да учествује при избору окр. протопресвитера, који епарх. школском одбору није подчињен орган, јер овај има за себе посебне органе. Од куда епарх. школ. одбор да бира консисторији, или административном одбору духовног или административног чиновника!? Не би ли по томе са истим правом могла и консисторија тражити, да учествује при избору епарх. школског референта и протопресв. школских надзорника — па не би ли тим истим правом могао тражити то и епарх. администр. одбор! Или се зар и у томе ишло на руку само школи и школским људима! Или се зар начело „suum cuique“ може и тако сакато тумачити и примењивати!?

Није ли зар доста нелогике и неконсензвенције и у томе, што епарх. школски одбор, по предложеном школском закону има да бира и епарх. школског референта и протопресвитератске школске надзорнике, дакле и више и ниже школске органе, што се ничим не да растумачити ни оправдати — него је за епарх. школски одбор још мало избора, те би му се хтело да да и учешће при избору окр. протопресвитера!

Али доста — suum cuique, па мир бојжи!

Ми понављамо и закључујемо: Што је протопресвитератски школски надзорник у протопресвитерату за школску струку — то је окр. протопресвитер у подручном протопресвитерату за духовну и административну струку. Ако протопресв. школског надзорника буде бирао епарх. школски одбор, онда окр. протопресвитере као духовне и административне надзорнике треба да бира консисторија у заједници са административним одбором. Ако се протопресвитератским школским надзорницима определи плата из нар. цркв. фондова — треба да се из истих извора определи плата и окр. протопресвитерима.

Остаје још да одговоримо на питање: колика плата да се определи окр. протопресвитерима, као органима епарх. власти, односно као духовним и административним надзорницима у протопресвитерату?

200. §. предложеног школског закона гласи:

„Плата је протопресвитератскоме школскоме надзорнику 800 фор. годишње, после сваких 5 година службе 10% повишица и мировина по одредби мировинске уредбе, — 200 фор. годишње станарине, осим тога накнада путног трошка, или подвоз и 3 фор. дневнице за сваки службено пробављени дан, ван свога седишта.

Плату и станарину примају протопресвитератски надзорници из клирикалног школског фонда, а подвоз и дневницу примају од црквених општина по пропису митрополијског школског савета“.

Ништа више — већ ову и оваку дотацију тражимо ми из нар. фондова и за окр. протопресвитере. Не мора бити разлике чак ни у станарини, ни дневници, само нека је мир! Но пошто су окр. протопресвитери и по својој спреми и по достојанству и положају нешто више од оних, који ће бити протопресвитератски школ. надзорници — а нарочито, пошто би окр. протопресвитери вршили двоеструки т. ј. и духовни и административни надзор у протопресвитератима, поред

двостручнога посла право је, да им буде и награда двострука.

Али од куд и из којих извора? — На то је питање већ одговорио г. др. Илија Вучетић! На име оних 600 фор., што су по дотационој уредби опредељени протопресвитератским помоћницима из јерархијског фонда — пошто такви помоћници, кад се одели протопресвитерско звање од парохијског, неће бити потребни — даваће се у допуњу дотације самим окр. протопресвитерима, који би по томе имали 1400 фор. годишње плате, 200 фор. станарине, петогодишње доплатке, дневнице, путни трошак — а уз то би остали у уживању и досадашњег протопресвитератског процента, па би свим тим, са свим пристојно наплаћени били. А ако јоши то не би било доста, могло би се по нужди уредбом изрећи, да су окр. протопресвитери, као органи епарх. консисторије и администр. одбора уједно и референти истих одсека епарх. управе, те би тиме постало излишно, да се у смислу предложеног „устава“, за поменуте одсеке посебни референти намештају, па како би тиме уједно уштеђене биле и две референтске плате, могле би се и те две плате на окр. протопресвитере разделити, те би онда редовна плата окр. протопресвитера иносила преко 2000 фор., а за такву плату заиста би се могли наћи способни и ваљани људи. Да би пак такви спремни и добро наплаћени окр. протопресвитери — баш да у одсецима и референтске дужности врше — у стању били, поред добре дисциплине, све своје дужности тачно и ваљано извршивати, ми о томе ни мало не сумњамо, већ смело исказујемо чврсто уверење, да би установа таквих

окр. протопресвитера била за нашу цркву, цркв. општине и народ, и за развитак наше црквене аутономије — права благодет, несумњива корист и безусловни напредак!

Ако ико, ми, који већ годинама у епархији радимо — ми знамо најбоље, да је досадашња лоша и нецелисходна установа окр. протопресвитера, највише пречила рад, ред и правилан развитак у нашим црквено-народним аутономним пословима. Па, ако у опште хоћемо реда, рада и развитака у тима пословима — ми морамо у окр. протопресвитерима створити ону чврсту и јаку полуку, око које се цела наша нар. цркв. аутономија окреће.

Да пак добијемо ту моћну полуку за свестрани нам напредак — стоји до сабора, у коме је др. Илија Вучетић исказао правилно и једино целисходно мишљење о питању окр. протопресвитера — а ми то његово мишљење догунисмо ево својим, на искуству основаним мислима, па се на крају овога нашег чланка крешимо пријатном надом, да у сабору, када се буде питање о окр. протопресвитерима решавало — питање то неће више бити „спорна тачка“, него ће и десница и левица вољно прихватити, да се питање то „најцелисходније“ на онај начин реши, како је то г. др. Илија Вучетић у сабору нагласио, а ми ето по његовим мислима даље развили.

Дакле једне „спорне тачке“ нестало је!

Неће ли можда нестати и других — ако се мудро и паметно споразумевали будемо!

С. Ш. Н.

РЕЛИГИЈОЗНА СУМЊА.

(Наставак).

„Економан живот личности је нижа сфера, која стоји према вишој као средство и њој служи, и виша сфера ваља да ју чини моралном и одуховљеном. Економна личност пропада, ако се одврати од

моралног и религијозног закона и отуђи од виших идеја доброга, лепога, истинитога. Времена изопачена укуса, неморалности и нерелигијозности, запарложених државних уредаба, нису случајно била по правилу

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

времена економне пропасти у историји човечанства. И обратно, не цвати моралан, слободан, леп живот у породици, опћини, држави, цркви, нема полета у уметности и језику без ваљана економна развића“. „Голе мамонове слуге међу народним и приватним економима“, рече једном Рошер²⁴⁾ „нека гледају комунизам као огледало својих властитих опачина“. „У доба, које мисли, да се може новцем све и сва учинити“, признаје и сам Кондиљак „опћа је рујина крајна мета трговачких, финансијских и политичких спекулација“. Кад, дакле, наука и баш наука о природи запушта религију, запушта и саму себе. Отуђивши се од највиших смерова науке и свега бића, понижава се до слушкиње ниских интереса и постаје робиња у срамној служби заната и временита добитка. Није нам ту ни на крај памети, да кудимо оне, који су се одали неговању индустријалних интереса и било би управо безумно, кад бисмо дизали тужбе на тековине, што но их је човечји дух стекао на све стране махом с помоћу природних наука; и кад бисмо икада пали у искушење, што се тога тиче, морао би нас у том поучити хришћански песник у најеминентнијем смислу, Данте Алигијери, јер он назива индустрију „божјом кћерком“, која се угледа на његову творачку радњу и управљање светом. „Религија, држава и трговина, само су делови једнога и истога опћега плана, за то никоја установа, ма на коме том пољу, не може бити прикладна, ако се очито противи обема другима, јер дела божја не могу противуречити сама себи“. (J. Tucker.) Да здрава, практична тежња, што но смера на индустријалан напредак и на животну уживање, које је достојно човека, може и треба да се хармонично слева с најидеалнијим правцем живота, приметио је још Бакон Веруламски²⁵⁾ и то нам доказује она чудесна перижода средњега века, која се опет мало по мало помаља из мора заборава. Ту, где беше спиритуализам у зениту, дизаху се на подножју големих катедрала, у сред шуме од торњева, сви они богати градови велике трговине, с чијим се луксузом не може ни

из далека упоредити блесак и слава нашега данашњега набоба. А онај чудновати раскош и дивна дела уметничка, којих оретке остатке ми једва можемо да одржавамо, не беху ни по што у тој мери, као данашњи луксус, засновани на беди и невољи небројенога, вазда ветру случаја изложенога пролетаријата. Та каже нам један поуздан савременик, Талијанац Гвићардини, за Фландрију, где највећма цветаху раскош и индустријализам, да се је благостање онде простирало до најнижих слојева. Што год се је добијало тадањим средствима од земље и мора, па у славу божју за религију и побожност учинило, неспорно доказује, да прави хришћанско-религијозни живот не мора удити практичном или оном мушком предузетном и истражном духу, који уме да савлада природу и да ју себи подложи. Где пак превладају цигло материјални интереси и где је њима свраћено целокупно мишљење и правац у животу, онде не наступа никада, па ни на неколико часака, она света тишина, сабраност и усредсређење у души, кад би она, непомућена заглашљивом навалом земаљских мисли, могла да чује глас истине, поклич своје једине истините и најправије природе. Ако када у тешким часовима, након горких доживљаја и жестоких обмана, и потреса душу слутња о оном свету и рекао би разбија узрок, којим опчињава таштина чула и мишљење, ипак су ти дотицаји слаби и сувише малотрајни, да могу дати други правац току идеја, који је, дугом навиком, већ обичан постао. Тако многи и многи, на своју несрећу, лебде између вере и неверовања, налик на оне осућенике у Дантеову паклу, које небо не прима, а пакао одбија. Онај исти, који је казао: „Знање је моћ“, Бакон Веруламски²⁶⁾ казао је још и ово, да половно знање одвраћа од Бога, али истинита и права наука опет приводи к њему²⁷⁾; то је по ново потврдио Нибур, што се тиче историјске науке. „Од свега срца кличем“, вели откривач „топлотне механике“ Ј. Р. Мајер²⁸⁾: „Права фило-

²⁴⁾ Grundriss der Staatswissenschaft. 1843. стр. 4.

²⁵⁾ De Augmento Scient. III. 4.

²⁶⁾ Fr. Baconis. Novum Organum. Aphorism. III.

²⁷⁾ De Augment. Scient. I. eol. 5.

²⁸⁾ Vortrag auf der Versammlung deutscher Naturforscher 1869.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

софија треба да буде и не може ништа друго да буде, него пропедевтика хришћанској религији“. За сој полу-образованих и једнострано образованих, који је много већи бројем, него што изгледа, кад се летимично посматра, вреди и дан данас и може се применити она изрека Баконова; они су само површно захитили из извора познања; то их је омаило, породило у њима неку учењачку таштину, надутост и вртоглавицу; да су се напили на душак, њихово би око било бистро, њихов дух разборит, њихов суд трезвен. Они се сувише охولة својим знањем, те да чувају детињски-просту, смерно-побожну веру; да дођу до дубљега, свестрано доказаног, философским и историјским студијама потврђенога религијознога уверења, у коме душа борави с непоколебаном и пуном утехе извесношћу и с којим су „готови на одговор свакоме, који их запита за њихово надање“,²⁹⁾ за то им не достају прве погодбе, права наука или бар жеђ за науком, озбиљност у мишљењу и прегаралачка љубав к истини. Јер „рад на философском испитивању“, вели Малбрањ, „наредила је вечита мудрост и он је и дан данас апсолутно потребан; ми треба да знамо, да не можемо јасно појмити истину без рада и напора, јер смо грешници и осуђени да живимо у зноју лица свога, а ту се свакојако не разуме само телесан живот, него и живот и храна душина, наиме истина“. — Шта је истина? питају они као човек, који је све испитао и о свему мозгао и размишљао, али одлазе као и римски судија не сачекавши одговора.³⁰⁾ Тако су душе као широко, мртво море, у коме се

²⁹⁾ 1. Петр. 3, 15.

³⁰⁾ Јов. 18, 38.

не миче никаки живот, као голема пустиња, на којој не може да истера никаки влат. Но „религија је“, као што право вели Паскал „тако нешто велико, да су они с правом из ње искључени, који неће да се потруде, да ју боље познаду“.

И баш то незнање, тај нехат и немар, та умна леност и духовна тупост најчешће се усуђују, да се ките звучним именом философскога образовања и толеранције, која са свога, као што она труби, без предра суде становишта проглашује све религије истинитима и добрима. Њој је суштина сваке религије цигло у „праведном делању“, а не разбира ни часа, шта је управо у нашем делању право и праведно и где је корен и мера сваком праву и дужности. „Многи мисле“, вели о том згодно духовити Манцони, „да је та равнодушност плод дубока испитивања и унапређенога образовања, да је она последњи и најстрашнији непријатељ религији, који ваља да дође на крају времена, да дочне победу, коју су већ припремиле многе пређашње борбе. Али истина је баш обратно. Беше, до душе, та равнодушност први противник на кога се намери Хришћанство на своме победном путу кроз свет. Чим се је појавило, беше тако презрено, да се је мислило, е није вредно труда, да се поближе испитује. Апостоли проповедају свету оне науке, које ће одселе да буду светлост, храна и утеха највећим духовима; они полажу темеље новој цивилизацији, која ће да преобрази Европу и цео свет — и сматрају их за пијане.“³¹⁾

³¹⁾ „А други подсмевајући се говораху: напили су се вина“. Дела Ап. 2, 13.

(Наставиће се.)

СВЕШТЕНИЧКА ДОТАЦИЈА НА СРП. НАРОДНО-ЦРКВЕНОМ САБОРУ.

Свештеничка дотација једно је од најглавнијих и најтежих питања автономног живота наше цркве. То се питање годинама расправљало и уређивало, па се све до сад није могло повољно и стално уредити. Но после дугог проучавања и пошто су савладане припремне тешкоће решено је најпосле и то важно питање у последњем за-

седању нашег сабора. Уредба о дотацији свештеничкој, коју је предложио саборски одбор 15-рице, претресена је и решена у седницама саборским од 25., 26., 27. и 28. новембра о. г.

Због важности ствари саопштавамо овде ток расправе „о дотацији источно-православног српског парохијског и

WWW.UNC
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

манастирског свештенства, епископа, архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског“.

У седници саборској од 25. новембра о. г. одпочета је расправа предлога о дотацији, који је зговорио одбор петнаесторице.

По предлогу Његове Светости г. патријарха Георгија као председника сабора проглашен је предлог за прочитан, те се одмах приступило генералној дебати.

Известилац прота Јефимије Вукадиновић разложио је у кратко основу овога предлога. Изнео је начела, која су руководила одбор петнаесторице при грађењу истог предлога. Хтело се, да се осигура материјални опстанак свештенства, а да се не оптерети народ. Поједина наређења ове уредбе о дотацији свештенства оснивају се на рескрипту и на до сад стеченом искуству. Свештенству се предлаже већа наплата, јер ће по овом предлогу парох VI. класе у место 400 фор. добијати 500 фор. годишње плате. Установљене су и неке нове наредбе, и то о дотацији манастирског свештенства и епископа. Митрополит-патријарх оставља се и на даље у уживању свих народно-црквених добара, само му се ставља у дужност, да од сада даје у клирикални фонд годишње по 24.000 фор. за издржавање богословске семинарије. Известилац препоручује овај предлог за основу специјалне дебате, при којој ће исправити и неке мане, које се налазе у предлогу.

Прота Дане Прица изнео је у подужем говору јадно стање свештенства у пакрачкој и горњо-карловачкој епархији. Нагласио је, да је дотација свештеничка најтеже питање, око кога су се мучили толики сабори. Тај посао ваља да се изврши на природној основи, те да може задовољити и народ и свештенство. Најправедније би било, кад би се могло извести, да сви свештеници са једнаком спремом имају и једнаку плату, пошто су им дужности свуда једне и исте. То би се могло извршити, кад би се основао један општи јерархијски фонд, којем би био основ садашњи јерархијски фонд, а у њега да утичу сви приходи од свију сесија и остала свештеничка наплата, па онда отуда да сви добијају једнаку плату. Но то би се у овај мах тешко дало извести; а пошто мисли, да ће се за сад и овим предлогом свештенству помоћи, то га прима за основу специјалне расправе.

Стеван Јовић прихваћа мишљење предговорничково у погледу једнаке наплате свештенства. Тражи, да се материјално стање свештенства у пакрачкој дијецези поправи. Треба помоћи тамошњем народу, који је сиромашан. Прима предлог о дотацији за подлогу специјалне дебате и онда ће казати своје примедбе и поднети исправке код појединих параграфа.

Пошто се нико више није пријавио да говори у генералној дебати, примљен је предлог о дотацији за основу специјалне дебате, која се одмах и одпочела.

При наслову примећује Његова Светост патријарх-председник, да би ваљало изоставити речи: „и манастирског свештенства“, пошто наредба о њиховој дотацији не спада у делокруг сабора него св. синода.

Архимандрит Иларион Руварац тражи такођер, да се изостави из овог предлога дотација манастирског свештенства. Манастирско братство је задруга, која нема и не сме имати ничега свога, те је за то и чудно говорити о његовој дотацији. Манастири потпадају под дотичне дијецезане, а сабор може само захтевати да у њима буде рада и реда. Таке ствари морале би се решавати само у синоду, и тек онда ступити са сабором у споразум. Манастири су автономне задруге, које су постојале још пре пресељења српског народа у ове крајеве. Манастири су духовне корпорације и као такве може се рећи, да су црквена добра, а не народна.

Др. И. Вучетић напомиње, да је још у сабору г. 1865 установљено, да су манастири црквено-народна добра, и тада је решено, да се администрација манастира поверава управи народних фондова. То је санкционисано, а тако стоји и у §. 19. саборског устројства. Докле постоји саборско устројство, не може се о том ни говорити ни гласати, јер би то засецало у промену устројства.

Арх. Руварац изјављује, да ће доцније предложити, да се измени тај параграф саборског устројства.

За тим се прими наслов по предлогу и прелази се на читање појединих параграфа.

Код §. 1. предлаже Стеван Јовић, да се све сесије укину, а приходи од њих да иду у један фонд, из кога ће се свештеници плаћати. Доказује, да у пакрачкој и горњо-карловачкој

WWW.UNILIB.BS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дијецези има и таквих сесија, од којих свештеници имају штете а не хасне.

§. 1. прима се по редакцији.

Код §. 2., који говори о класама, по којима се одређују свештеничке плате, поднесено је више исправака и допуна.

Прота Мане Грбић напомиње, да се овдашње парохије врло разликују од оних у горњој Крајини, и то поглавито због топографских околности. У горњо-карловачкој епархији су куће и села раштркана. Тамо свештенику треба по месец дана да обиђе своју парохију, на пр. при освећењу богојављенске водице, а у некоје куће не може ни доћи. Како су тамо веће дужности, предлаже, да се и плате што више уједначе. Подноси исправак, да се парохије у горњо-карловачкој дијецези у место у 3 поделе у 4 класе, и то: I. класа да буде са 800 фор., а свака даља класа са 100 фор. мање, и то без сесије. Ово ће се моћи извести, јер ће од сада плаћати парохијал и трговци и чиновници, а не само ратар, који има земље.

Стеван Јовић предлаже, да се у опште све класе укину и да буде само једна класа т. ј. да сваки парох има 800 фор. плате и после сваких десет година 200 фор. доплата.

Његова Светост патријарх-председник напомиње, да би требало саставити кључ, по коме би се те парохије поделиле, а и списак парохија.

М. Грбић предлаже, да се парохије одмах поделе. Свака дијецеза може до сутра начинити списак.

Др. Т. Недељковић прихваћа предлог Грбићев и предлаже, да се за ту деобу изашље један одбор, у који да уђу по два члана из сваке дијецезе, и који да поднесе предлог о подели парохија.

Њ. Светост: Тако је најбоље. Један световни и један свештенички посланик.

Никола Гавела вели, да се свештеници не туже толико на мале плате, него на неуредно примање, па жели да се то обезбеди. Није за то, да се повишењем плате оптерети

народ. Што се тиче горњо-карловачке дијецезе прихваћа предлог М. Грбића.

Лаза Обреновић предлаже, да се годишња припомоћ од 7000 фор., која је по рескрипту одређена из неприкосновеног фонда на свештенство горњо-карловачке дијецезе, повиси на 20.000 фор., па да се узмогне тамошњем свештенству плата побољшати. Не прима Грбићев предлог.

Петар Шорак слаже се у главном са исправком Грбићевим, али тражи, да прва класа буде 1000 фор.

Његова Светост патријарх-председник: Зашто да правимо разлику између овдашњег и ондашњег свештенства по величини парохија и по наплати, кад се за све свештенике тражи једнака спрема и једнаке дужности. Нека буде свуда једнако. Нека се узме по свима дијецезама једнак број класа; и нека се свуда једнаке класе и плате. (Одобравање на све стране.)

Свештеник Миле Крајновић изјављује се за једнаку наплату.

Милан Пејиновић је такођер за једнакост међу свима свештеницима. Биће извора, кад сви буду плаћали парохијал.

Барон Јован Живковић прима предлог Његове Светости. Он је за већу плату; ако не може народ, ту је фонд, па нека помогне.

Њ. Светост патријарх ради илустрације ове ствари наводи, да се лично уверио, да је тамо горе на многим местима десет и двадесет пута теже вршити дужности свештеничке него овде. Мисли, да би требало направити други кључ за распорезивање. Пристаје, да у првој класи парохије мора бити преко 2000 душа.

Др. И. Вучетић прима предлог Његове Светости.

Сви предлагачи одустају од својих исправака и прихваћају предлог Његове Светости патријарха-председника.

За тим се приступило гласању и предлог Његове Светости прима се једногласно, те се овај 2. параграф упућује одбору на редиговање.

(Наставиће се).

МЕСТО ОДГОВОРА.

Запитан сам од неке браће свештеника: зашто не одговарам на „примедбе“ брата Богољуба Мирковића, које је овај штампао у „Новом Времену“ у питању „епархијских проповедника“? Разлог је моме ћутању тај, што не налазим у тим „примедбама“ стварног интереса за решење питања о „епарх. проповедницима“, те што би одговор на те „примедбе“ изазвао можда још нестварније примедбе, те би брат Богољуб могуће дошао и у тај положај, да ради штампања ових, узмора закуцати на вратима још које редакције.

У место одговора, ево у преводу упутства и наредбе свештенопроповедницима грчке цркве.

Упутство свештенопроповедницима од св. Синода.*)

1. Посао намештених (одређених) свештенопроповедника биће, да обилазе градове, села и засеоке онога округа, у који је сваки од њих одређен, и да уче народ сваке недеље и празника, а кад се народ узмогне скупити, и у радне дане.

2. Предмет учења свештенопроповедника треба да буде поучавање о св. вери и свештеним догматима и тајнама, о предањима и обичајима свете наше цркве, о тачном и неповређеном чувању свега од старина преданог. Осим тога још о дужностима хришћанина према ближњима, о верности и послушности краљу, о послушности државним законима, у опште о свему, што се односи на богопоштовање и наравственост.

3. Сваки други предмет, осим споменутих, треба да је стран свештеном проповеднику и забрањен је.

4. Свештенопроповедници, обилазећи свој округ, ако би се мешали у дела политичка, општа или посебна, и ако би прелазили у личне ствари и дотицали се питања која не спадају на свештено проповедање, сматрају се кривима.

*) Види: Διαμασκήνου Χριστοπούλου: Σύλλογη των σπουδαιοτερων εγκυκλιων της Ιερας Συνόδου. Εν Αθηναϊς 1877. σελ. 58.

5. Прелазећи из епископије у епископију, треба да претстану епископу те епископије и ставе му до знања свој долазак; те руковођени од њега, да пођу на вршење проповедања, покоравајући се наредбама епископа.

По свршетку опхода сваке епископије, треба да поднесу епископу прегледан каталог свршеног посла, а путем епископа синоду.

У Атини, 22. августа 1838.

Кинурски (епископ) Дионисије председник
Идраски (епископ) Герасим
Селасијски (епископ) Теодорит
Некад Илијски (епископ) Јона
Атички (епископ) Неофит
перовођа (тајник) Т. Фармакид.

Наредба о дужностима свештенопроповедника.**)

Отон и т. д.

Имајући у виду од св. синода 22. авг. 1838. издана упутства свештенопроповедницима, по § 6. чланка 2. наше наредбе од 13. јула 1838. и још по § 1. 4. 8. чланка 2А. закона од 9. јула 1852.

Сматрајући, да је дужност свешт. проповедника не само да обилазе округ, за који је сваки од њих одређен и да проповедају слово божије, него да и дају рачуна о своме пословању св. Синоду, путем надлежних епископа, по чланцима 1 и 6 речених синодалних упутстава; и желећи да узаконимо о путовању њиховом тако, да се лако води тачно извршење њихове дужности на њиховим опходима (путевима), сагласно са мишљењем св. синода јелинске цркве и по предлогу нашега министра црквених послова и народне наставе судимо и наређујемо:

1. Сваки свешт. проповедник треба два пута да обиђе градове, села и засеоке округа, на који је одређен, да учи народ у све недељне и празничне дане, а такођер и у радне дане, кадгод је могуће и кад се у такве дане народ скупи. Нека не изостаје од народних светковина, о којима се много-

**) Ibid: σελ. 56.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бројније скупља народ, и нека проповеда и пастирима у становима њиховима и учећи прикладно њих и њихове породице; и у опште нека отачки опомиње, саветује духовно и здравом науком; нека изводи све на раван и утрвен пут душевног спасенија и на моралу утврђене среће, према ономе, што се садржи у чланцима 2. 3 и 4. синодалних упутстава.

2. У столици округа, Архијереј, у споразуму са надлежним окружним управитељем, нека пропише пут и делове архијерејској епископије, где ваља да залази свештени проповедник ради вршења своје духовне службе, и да одреди време, колико ће се где бавити.

У епископијама, које су у истој области, надлежни су месни епископи и префекти.

3. Сваки опход свешт. проповедника по целом округу изван столице, не може трајати мање од четир месеца; а остале месеце преко године, седећи у столици (граду), одлази ради хришћанске поуке, камо га позове потреба.

4. Сваки свешт. проповедник, ако се деси ма у ком граду свога опхода, где има централна апсана, треба у споразуму местних власти да одлази онамо и прикладно учећи апсенике употребом прикладних примера, да их обраћа на благочашће, да их одвраћа од злих дела и да их наставља искреноме, истиноме покајању.

5. Сваки свешт. проповедник треба тачно да извршава одредбу 5 чл. синодал. упутстава, пошто му је поверена та ду-

ховна дужност. Кад прелази из места у место вршећи своју дужност, компетентне дијецезалне и народне власти дужне су му пружити сваку помоћ и олакшицу.

6. Извештају, који по 6 чл. синод. упутстава ваља да шаље свешт. проповедник св. синоду, путем надлежнога епископа, додавши овоме нацрт свога путовања по горњем чл. 2., треба да дода тачну информацију о верском и моралном стању житеља оних делова, куда је пролазио и проповедао.

7. Од извештаја свешт. проповедника, по претходном чланку, шаље се извод министарству црквених послова и народне наставе.

8. Кад год свешт. проповедник није у граду, селу или засеоку, надлежни епископ може да одреди једнога од својих клирика, који је способан, да верно и тачно онамо проповеда у одређени дан, разумљивим језиком народу.

Наш министар цркв. послова и народне наставе дужан је да изврши и објави ову наредбу, и да у исто време обнародује као додатак јој и упутства синодална од г. 1838. свешт. проповедницима.

У Атини, 26. јуна 1858.

У име краљево:

Краљица Амалија.

Христопул.

Из овога упутства и наредбе можда ће и брат Богољуб нешто — научити, што у питању „епар. проповедника“ треба знати. —

Јован Јеремић,
парох.

Г О В О Р

Др. НИКЕ МАКСИМОВИЋА

О НАЦРТУ НАРОДНО-ЦРКВЕНОГ УСТАВА.

Говорио у седници српског народно-црквеног сабора од 13. новембра 1892.*)

(Наставак).

Славни саборе! Нека ми је допуштено да пређем сад на државоправну страну наше автономije.

Овде се више пута спомињала и наша српска народна индивидуалност. О томе је говорио др. Малешевић, а јуче и др. Медаковић, а било је још више њих, који су је спомињали. Сви они

говори о српској народној индивидуалности само су слаби одједи српских сабора од г. 1870. и 1871. Ти сабори стајали су не на чисто црквеном, него на народном земљишту. Градећи своје устројство установили су у два пута, први пут 1870. а други пут 1871., уредбу о устројству сабора, но обе ове уредбе нису превише потврђене.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Највећа тешкоћа за посланике онога доба била је у томе, што се никако нису могли растати са својим, крвљу стеченим привилегијама, него стојећи на привилегијалном становишту градили су автономну зграду своју, удешавајући устројство сабора тако, како би сабор био *не црквен* толико, *колико народан* и као такав орган целог народа српског. То нека посведочи и сам увод саборског устројства, што је установљено 1870. и који је гласио: „на темељу права, што *српском народу* православне цркве источне у опсегу српске патријаршије и митрополије *по старо-давном обичају* и народно-црквеним установама припадају, и што су које највишим царским и краљевским *привилегијама*, које пак државним законом, наиме XXVII. уг. сабора од г. 1790. ујемчена, за тим на темељу автономije истоме чланком IX. уг. сабора од 1868. припознате и ујамчене, установљава за саборско устројство“.

Према природи тога сабора, исти се није звао *народно-црквени* него *народни сабор* и обележен је као орган, који *у име српскога народа* врши своја *народна автономно-црквена права*. У том сабору као народном, није био српски митрополит-патријарх једини председник, него је било двоструко председништво; патријарх био је председник по достојанству, а сабором избрани световни председник, био је управо прави председник, који је руководио саборске расправе, а патријарх као председник по достојанству, ограничен је био само на председавање у свечаним седницама, као и на отварање и затварање сабора. У сталном одбору, који је био нешто више него данашњи саборски одбор, није председавао патријарх, није му био ни члан, него изборни председник сабора. А у делокруг тога сабора — осим данашњег автономно-црквеног, који обухваћа послове, што се тичу цркве, школе и фондова — спадало је и све оно, што се на нашим у уводу наведеним привилегијама оснива. Овај српски народни сабор био је дакле онако замишљен, како га је кикиндски посланик у говору свом нацртао.

Др. Малешевих: Нисам такав сабор мислио,

Др. Ника Максимових: Па онда на што говор о српској индивидуалности, кад јој нисте хтели дати конкретнога израза у закону. Ако ми стојимо на истоме становишту, онда међу нама нема диференције. (Живо одобравање с десна).

Но, славни саборе, каква је била последица такве организације сабора? Била је та, да је државна власт, стојећи на темељу IX. зак. чл. од 1868. казала: *немојте правити севтовног збора*, јер немате права на то, него ставите се на земљиште, које вам је државним законом, IX. зак. чл., ујемчено и на томе градите ваше саборско устројство. Најпосле потиснут са народног становишта, сабор од г. 1874. био је принуђен да стане на *црквено земљиште*, на земљиште IX. зак. чл. и пошто је тиме напустио своје *пређашње народно*, а заузео *народно-црквено* становиште, државна је власт од тога сабора израђено саборско устројство потврдила.

Пошто је избор свештеничког посланика у свези с тим, што сам сад разложио, то ћу сад већ да се дотакнем и тога питања.

Сада постојећи изборни ред грађен је у оно исто доба, кад и првобитно саборско устројство, кад смо дакле стојали на хисторичком привилегијалном, народном становишту. По тадањем устројству био је сабор, *српски народни сабор*, те је према томе и изборни ред установљен за тај *српски народни сабор*. Према карактеру онога сабора, створена је и институција свештеничког избора, да свештеничке посланике не бирају засебно свештеници, него народ, те је то била само консеквенција онога главног, устројством *народног* сабора освештаног принципа. (Живо одобравање с десна. Др. Вучетић: Није тако). Необорив доказ, да је тако, имам ја у једној другој уредби. Заиста би чудновато било, да једни те исти људи, једног истог сабора, у исто време, установе две начелне одредбе, које стоје једна према другој у дијаметралној опреци. Исти сабор, што је установио данашњи *изборни ред*, *установио је и уредбу о уређењу епархија* и у тој је одделио *свештеничке изборе од световних*, *тако, да у епархијску скупштинску свештеничке заступнике бирају засебно свештеници*. (Др. Вучетић: Друга је то ствар). Није то друга ствар, то значи, да је *карактер епархијској скупштини био црквен*, а *карактер сабору и изборног реда му, не толико црквен, колико народан*; а кад је сада и сабор устројен са *црквеног гледишта*, *природна је последица томе, да свештенство као шталеж, засебно бира своје свештеничке посланике*. (Живо одобравање с десна.)

Сад ћу да пређем на то питање, *зашто се градио један устав?* Већ из овога мога досадашњег разлагања види се, да *друштво није могло*

ни бити. Ми смо поједине, раскидане и на све стране поразбацане делове нашег организма скупили и саставили у једну систематску целину и та целина чини наш народно-црквени устав. Сви народи по целом свету боре се, а и ми треба да се боримо за интегритет, целокупност устава; јер кад сва наша автономна права обележимо у једном закону, у уставу, онда смо их унели у онај тврди град, у ком ће се најбоља обезбедити. Како би нам било, да смо остали код појединих уредаба? Као и до сада, цепали су нас, крњили су нам наша права, те градећи такве поједине уредбе, држава је добијала права све више, а ми све мање. (Гласови: тако и сада.) *Тако би било и сад, да вас слушамо.* По моме знању нема ни једне автономне цркве, која није своје устројство саставила у једној уредби, у једном закону. Поједини делови нашег организма толико су везани један за други, толико се преливају један у други, да се автономна организација не може кидати на поједине удове, нити ти поједини удови уређивати са појединим уредбама а да се на нашу штету не огрешимо о целокупност автономног тела нашег. Прве трагове оваковог једног, целокупног законика налазимо у прошлом столећу, кад је српска хофдепутација после сабора 1769. прибирала разне наредбе, да их изда као српски законик. Па шта су онда неки аустријски државници говорили? Да неће бити добро, да се изда један законик, јер је много лакше разне, поједине уредбе, кад је кад потребно, крњити. (Тако је, с десна).

Мане Грбић: Крњити, тумачити и извртати.

Др. Н. Максимовић: Па и сам сабор од 1864—5., можемо казати, ако и није произвео, али је хтео, да створи један устав, једну уредбу. Што то није учинио, узрок је, што тадашња бечка влада није хтела да предложи сабору на расправу саборско устројство, баш најглавнији део наше организације. У том сабору било је људи, који су и мени и мом пријатељу др. Политу служили за пример у јавном раду нашем. Баш ти људи заступали су мисао једнога устава. (Тако је, с десна). Мислим, да нико не може замерити овој форми, јер она најбоље одговара цели, да неповредљиво очувамо основна права наша. Ево видите и овом приликом, како је тешко мењати закон, који има обележје основног закона; а ми, господо моја, треба да се пре свега осигурамо противу сваких могућих случајева, којим би се могла дово-

дити у опасност наша народно-црквена автономна. (Живо одобравање, с десна). Треба да имамо то на уму, да ће се код нас увек ићи за променом, не на боље, него на горе, не с наше него с друге стране. (Живо одобравање, с десна).

Но замера се то, да је иницијатива за грађење устава потекла из страног круга, нарочито да је садашњи угарски министар просвете, гроф Чаки, ту мисао некако нам добацио. *Да он нама није ту мисао добацио, то је доказано шим, што смо ми већ на прошлим саборима ту мисао остварили хтели.* Но онда нам то није пошло за руком, јер смо изриком били упућени на § 7. IX. зак. чл., по коме је први задатак сабору, да изради саборско устројство. Док су Романи на основу IX. зак. чл. од г. 1868. целокупно автономно устројство своје израдили, дотле смо ми Срби, којима је први посао био не грађење саборског устројства већ расира са својом јерархијом, пропустили zgodну 1869. годину, а после тога нашли смо се у другим, незгодним околностима, те се према нама § 7. IX. зак. чл. азбучно тумачио тако, да имамо најпре установити своје саборско устројство, а дотле, док се ово не би одобрило, не ће нам се одобрити никакви други рад око грађења осталих уредаба. Није дакле министар нама заповедао, јер да је то учинио, ја бих први, који сам огрезао у опозицији према влади, то одбио, него је министар учинио то из добре воље и ја сам му за то шта више благодаран, јер то мени беше знак, да је дигао тешку руку државне власти, која је до сада нашу автономiju толико притискивала (живо одобравање с десна) — а ми, кад смо се осешили на слободи, шта је било природније, него да смо се вратили на оно становиште, које смо на прошлим саборима првобитно заузели. Мени се то чини, као кад човека силом стерају на танак лед, и ви би хтели да остане и даље на том танком леду, па и онда, кад га зову натраг на обалу (жагор с лева), но ми ево пођосмо са танког леда појединих уредаба и еступисмо и опет на чврст бедем народно-црквеног устава. (Живо одобравање с десна).

Мислим, господо моја, да сам те три ствари јасно доказао, да је заиста потреба ревизији и да смо у томе погледу управо наставили дојакошњи рад пређашњих сабора, да је саборски одбор 15-ице заиста овлаштен био за ову ревизију и најпосле, да је народно-црквени устав најбоља форма, у којој нам ваља обележити автономна

права наша, те тако мислим, да су у том погледу приговори са противне стране са свим неосновани. (Тако је с десна).

Сад ћу да пређем на диференције, што постоје међу нама; но прије тога у кратко ћу да обележим данашњу ситуацију. Заиста је чудновата ствар, да се догађаји у једном народу после неколико година понављају; мени овај данашњи сабор изгледа тако исто као и онај од 1869.; исте околности, исти расположеј, не дај Боже, и исти неуспех. Сабор од 1869. требао је према своме најпречем задатку, који сам у почетку мога говора обележио, пре свега у првом састанку свом устати противу оних противно-автономних, октроисаних наредаба, што смо их затекли у нашем автономном животу, као наследство из прошлих времена из доба апсолутизма; требао их је заменити својим уставно установљеним уредбама, *требао је израдити своју автономну организацију*. Но тај сабор није нашао другог посла, већ да заповедне *кавгу са својом јерархијом и то у таквој ствари, коју је после пет година толико напустио, да на сабору од 1874. није било ни једнога члана пређашњег сабора, који би стао уз онај барјак, под којим је 1869. г. војевао*. Бесплодном и штетном распром пропустили смо повољне околности тадашње за решење нашег автономног питања и у томе времену два одлична човека, од којих је један заузео прво место у нашој цркви и народу, а други у држави, и који су обоје имали најбољу вољу, да се стално и коначно уреде наши заплетени автономни одношаји. Први је човек био патријарх Маширевић, пријатељ народно-црквене автономije, да не може бити бољи, који је заданут ретким родољубљем, позивао свој народ на рад око автономне организације. А шта смо ми радили? Ми смо се противу тога човека неоправдано подигли, тражећи од њега право, које нам он као поглавица цркве, стојећи на црквеном становишту, *никако није могао уступити*. Да чујемо само, како је тадашњи патријарх Маширевић говорио, ево речи му: „За чим је српски народ од искони чезнуо, за чим је православна црква у земљама угарске круне увек уздисала, то је тек сада добила, добила је автономiju или боље рећи: *враћено јој право, да на земљишту свом по својим законима живити, да се по својим властима без сваког упицаја владе и владиних органа управљати може*“. Има ли кога међу нама, који би у тако простим, у тако кратким речима,

могао боље обележити наш црквено-политички програм? Има ли кога, који тај програм патријарха Маширевића не би потписао? И против овога патријарха, ми смо онда дигли грају а тиме смо пропустили најзгодније доба наше реорганизације. Други је човек био тадашњи угарски министар просвете, барон Етвеш, познат са своје уставности, припознати пријатељ народностима, а особито свакој па и нашој автономiji. И сâм сам био пред њим као члан депутације, која му је предстала, *да шужи патријарха Маширевића* — ето видите, какви смо били народњаци, кад смо ишли угарском министру, да тужимо српског патријарха (смеј) — па као да га и данас гледам, како је стајао пред нама и саветовао нашем народном борцу и пријатељу Милетићу: „Немојте се препирати са вашом јерархијом, *много ће бити да се преширете и са јерархијом и државном власти; ако хоћете автономiju, ја вам саветујем, измирише се*“.

Славни саборе! Сад ћу да повучем паралелу између онога сабора и овога. *И данас имамо патријарха, који је искрени пријатељ народно-црквеној автономiji и коме је топла жеља, да се она уреди уз пошито очување народних права*. Да видимо, шта нам каже данашњи патријарх у своме говору: „*Ја се никад, вели, нисам шубио баш рада са сабором нашим, којег положеј у организму овопределне цркве ја за тако важан сматрам и којег до сад стечене прерогативе искрено уважавам и поштујем*“. (Бурно одобравање). У истом говору изриче даље своје уверење, да ће уређење народно-црквене автономije само онда бити целиходно, ако се обави „*према оправданим захтевима позваних фактора, којима по закону и традицији наше цркве и постојећим на закону и традицији основаним уредбама, припада црквена власт, а то је јерархије и народа*“. Ово је са свим законито, коректно становиште и овакова изјава кадра је, у право треба да нас потпуно умири. (Живо одобравање с десна). Па шта ми сад хоћемо? *Силом изазивамо у народу нову борбу против јерархије*. Је ли то оправдано? Говори се, виче се и пише противу јерархије, а чланови те јерархије — *ћуше; нигде се до сада још изјавили нису о овом нашем операту, а ми већ дигосмо хајку против њих*. Ја ово ћутање њихово са свим одобравам, јер да су проговорили, *куд би ми тек онда отишли!* (Живо одобравање с десна). *Наша јерархија тек ће да каже своју реч*. Но ми

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

уверавањем Његове Светости, да ће поштовати прерогативе сабора, можемо бити умирени, да ће јерархија стојати на оном становишту, што је узаконено у саборском устројству. Па кад јерархија заузима законити положај, одкуда вам повода, да устајете противу те јерархије? (Жагор на левици, одобравање с десна).

Др. Вучетић: „Браник“ то не ради.

Стеван Јовић: А шта не радите, кад радите, признајте, па мирна Бачка. (Општи смеј).

Др Н. Максимовић: А чланци „Јерархија и народ“? Славни саборе! Из ове паралеле између данашњег и сабора од г. 1869. видимо, да и данас имамо за свој народ одушевљеног патријарха, који је пријатељ народно-црквеној аутономији и од кога се можемо само добру надавати, а с друге стране, да је и државна власт

наклоњена, да се послови наше аутономије коначно и по нашој вољи уреди, као што нам даје уверење кр. повереник, који је најбољи тумач владиних намера, — видимо дакле, да је данас тако исто повољна ситуација, као што је била 1869. Но на жалост видимо с друге стране, да се и на овоме сабору не обзире на повољне околности данашње, него се силом хоће, да се понове догађаји на сабору 1869., који су осујетили успешан рад наш толико, да још и данас болујемо са њихових посљедица. Та силом изазвана, неоправдана раздраженост према јерархији, може нас и опет одвести странпутицом, те ће можда доћи време, да ћемо жалити за 1892., као што данас жалимо за 1869. (Бурно одобравање с десна).

(Свршиће се.)

ШЕМАТИЗАМ

ИСТОЧНО-ПРАВОСЛАВНЕ АРХИДИЈЕЦЕЗЕ СРЕМСКО-КАРЛОВАЧКЕ ЗА ГОДИНУ 1892.

У Новом Саду. Штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1892. Стр. 80.

(Свршетак).

Парохије су под одељком X. описане по протопресвитератима. За сваку поједину парохију исказано је, у који је плаћевни разред уврштена, за тим је изложено: колико је у свакој парохији мушких а колико женских срп. прав. душа — и по томе: колико је срп. прав. домова и брачних парова. Иза тога саопштава се: кад је црква саграђена, коме је посвећена. По томе се казује име дотичног пароха или администратора, са назначењем, кад је рођен и кад је за свештеника рукоположен. За тим се казује каква је народна школа, те се бројевима исказује колико је у њој срп. прав. мушке и женске деце. При крају се напомиње, да ли има парохијске сесије и парохијског дома и најзад се назначује: којој политичној области припада дотична парохија и где јој је пошта.

Ето толико се говори о свакој појединој парохији — а нама се чини, да то баш није много! Јер ми бисмо желели, да код сваке парохије видимо назначено и то: колико има Назарена (јерих има фактично доста по Срему), колико има несагласних супруга, колико дивљих бракова, колико прелаза из једне вере у другу? Јер ти податци најбоље би нам раскрили слику

религиозно-моралног живота нашега народа у Архидијези, а нама је одвећ нужно, да имамо пред собом слику о томе. Нас некоји плаше, да у доњем (равном) Срему има по некоја цркв. општина и парохија, у којима се број срп. православних верних готово преполовио са Назаренима. По томе, ми бисмо имали права тражити, да нам шематизам архидијезе карловачке званично одговори, је ли то истина и у колико је истина? Сваку епархијску власт мора интересовати питање: колико има Назарена на њеном земљишту — јер ако не знамо, па и не разбирамо ни колико их је, како ћемо се борити против њих и у опште против те заразе, која нам једе тело цркве нам православне?! А то што рекосмо за Назарене, важи и за дивље бракове и несагласне супруге — јер и то нам је нужно знати, па да умемо против тога зла сходне мере употребити. Велики је недостатак и то, што у овом шематизму није изложено: колико се родило деце у прошлој години, колико је душа умрло и колико се брачних парова венчало. То су такови важни податци, да ни пошто неби смели из шематизма

извести, јер само се по тим податцима може правилно судити о бројном кретању нашега народа —

Шемитизам, који је пред нама, не говори ни речи о црквеним општинама и о црквено-општинском животу, а свакако би врло добро било знати о свакој цркв. општини бар то: да ли је правилно организована, ко јој је председник, како рукује са црквеним, црквено-општинским и закладним имањем — какво је и колико је то имање? Наравно при данашњем стању ствари, на та питања није баш лако одговорити, јер у нашим цркв. општинама влада још приличан дар-мар, како у погледу организације цркв.-општинских органа, тако и још више у погледу руковања са црквеним и црквено-општинским имањем. Али прави шематизам требало би да нам и о томе пружи сигурне званичне податке! Па ако то не може бити сад одмах, треба ићи за тим, да то буде бар у будуће. Свакако ми треба да знамо бар у главном, каквим животом живе наше црквене општине, јер у њима се управо манифестује живот народни, па за то у будућем шематизму архијерејезе карловачке хоћемо да нађемо најважније моменте и податке и из живота наших црквених општина.

Али кад желимо, да из шематизма дознамо, како живе и како раде наше поједине цркв. општине, још већма желимо, да у шематизму нађемо: како живе и како раде наше епархијске власти? Међу тим овај шематизам архијерејезе сремско-карловачке, не казује нам ништа о томе. Осим што доноси — као што напред рекосмо — састав архијерејезалних власти и именик чланова истих власти — не даје нам никаквог извештаја о животу и радњи истих власти. А ми смо тога уверења, да ни мало неби шкодило, да нам се у томе шематизму за 1892 год. изнело, шта су све радиле архијерејезалне власти, на име: колико су седница држале и колико званичних поднесака решиле у 1892. години, које су се личне и важније стварне промене десиле у архијереј. управи, у самој архијерејези и на њезином земљишту, какве су сталне уредбе, или начелне наредбе донесене од појединих одсека архијереј. власти, колико је бракова конисторија развела, колико је укупљено саборских трошкова и верозаконског приноса посредовањем архијереј. административног одбора, колико је

цркв општинских и манастирских рачуна у току 1892 год. прегледано и одобрено, у каквом је стању архијереј. архива, како стоји архијереј. фонд, што би се могло видети из једне кратке биланције и т. д. и т. д.

На сва та питања требало би да нам одговори „шематизам“ архијерејезе сремско-карловачке — као и сваки други епархијски шематизам. За нас је управо важнији извештај о радњи епарх. власти, него шематизам, у коме се стереотипним начином доносе лични саопштаји и онаке ствари, које су нам мање више и познате. За то бисмо ми слободни били предложити, да архијерејеза карловачка, као и све друге наше епархије, у будуће и не издају „шематизме“, већ нека издају: „извештај о целокупном стању архијерејезе или епархије Н. са извештајем о радњи архијерејезалне, или епархијске управе Н. за ову и ову годину“.

Ако би нам ко приметно, е је излишно, да епархијске власти издају годишњи извештај о раду своје с тога, што оне подносе такав извештај својим предпостављеним епархијским скупштинама — ми ћемо са своје стране одвратити, да користан задатак вршити никад није и не може бити излишно. У осталом сви ми знамо, да се наше епархијске скупштине ретко састају, а баш да се и редовно састају, поред онога извештаја, што се епарх. скупштинама подноси, неће нимало шкодити, већ ће баш много користити, да епархијске власти крајем сваке године предају јавности и широј публици извештај о своје раду и о стању епархије, којом управљају. Такови годишњи извештаји без сумње неби промашили своје благодетне цели, јер би у њима у живој слици гледали живот и радњу свих наших епарх. власти, а уз то још и слике о стању свих наших епархија — те би се тим сликама дивно поучавати могли!

Толико имадасмо рећи, приказујући најновији „шематизам ист. прав. срп. архијерејезе сремско-карловачке“. Што рекосмо, рекосмо у најбољој намери, да покажемо бољи и напреднији правац у уређивању и издавању сличних шематизама — а никако не рекосмо у тој намери, да осудимо „шематизам архијерејезе карловачке“ и његовог ауктора, јер какав је, да је — нама је свакако мио овај шематизам архијерејезе карловачке, што га пред собом имамо. Мио нам је и драг, јер га једва и опет до-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чекасмо. Мио нам је и зато, јер нам је он весник да ће и друге наше епархије — угледајући се на центар — што скорије издати своје шематизме, или боље рећи: извештаје. А дати извештаји што бољи буду, ми изложисмо некоја начела и напомене, које ће се при састављању тих будућих извештаја моћи уважити.

Цр. Хр.

О Г Л А С И.**С Т Е Ч А Ј.**

199, 3—3

На овдашњој срп. прав. вел. гимназији има се ради обучавања ученика у ноталном певању и музици установити место стручног за то учитеља са годишњом платом од 800 фор. а. вр.

Који на то место компетовати желе, имају своје молбенице са сведоџбом о оспособљењу својем до краја децембра о. г. (по новом) подсаном Патронату поднети.

Из седнице Патроната гимназије у Карловци 8. (20.) новембра 1892 држане.

Патронат срп. прав. вел. гимназије
карловачке.

ОГЛАС ДРАЖБЕ.

201, 3—3

Управа манастира Гргетега издаваће путем јавне дражбе дана 3. (15) децем. о. г. Попашу као и Риболов у својој на Дунаву лежећој ади „Козјак“ на три године под закуп.

Сваки који дражби приегупити жели, има 10% од извикане цене у име вадјума положити — Ближи услови могу се увек код управе видети.

Дражба ће се обавити у 10 сати пре подне.
Управа манастира Гргетега.

Е. 1529.
1. 232.**С Т Е Ч А Ј**

203, 3—3

Ради попуњења упразњеног парохијског места у Кусићу, са платом трећег разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструисане молбенице — путем својих власти — најдуже до краја месеца децембра т. г. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. конзисторије у Вршцу 23 новембра (5. децембра) 1892. држане.

„Српски Сион“

излази сваке недеље на великом табаку.

Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожита у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

С Т Е Ч А Ј.

205, 2—3

На упражњено место пароха у Сурдуку са платом IV. разреда, овим се отвара стечај.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопрезвитера до краја децембра о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у Карловци 15. (27.) новембра 1892. држане.

Архиђијезална Конзисторија.

Број: 108 из 1892
зап. школ. одбора.**С Т Е Ч А Ј.**

204, 2—3

Услед решења в. кикиндског српског школског одбора, донесеног у данашњој седници под бројем ^{108 из 1892.} овим се расписује стечај на једно учитељско место на српским народним вероисповедним школама у Вел. Кикинди. —

Са овим местом скопчана је годишња плата од 550 фор. а. вр., слободан стан у нарави и 4¹/₂ ланца земље, на коју земљу учитељ порезу и све јавне терете плаћа ван одкупа, — или 550 фор. а. вр. годишње плате и 200 фор. а. вр. у име станарине без земље. —

Дужности су прописане високом школем уредбом, а осим тога дужан је учитељ у цркви појати. —

Од проситеља тражи се осим оспособљења, високом школем уредбом прописаног, и оспособљење из мађарског језика. —

Потписани школски одбор задржава себи право, да према потреби додели разред изабраном учитељу, а тако исто задржава себи право, да одреди и то, хоће-ли изабрани учитељ добити стан у нарави и 4¹/₂ ланца земље, или осим плате годишње јоште само 200 фор. а. вр. у име станарине, а земљу не.

Рок стечају траје шест недеља од дана првог уврштења овог стечаја. —

Молбенице са нужним сведоџбама снабдевене, имају се потписаном школем одбору поднети. —

Из седнице велико-кикиндског српског школског одбора, држане у Вел. Кикинди 16 (28.) новембра 1892 године. —

Др. Иван Веселиновић,
перовођа.

Др. Ранко Гранић,
председник.

Претплата и огласи

шаљу се издавачкој српској књижари и штампарији **Браће М. Поповића** на главној пијаци, а рукописи уредништву „Срп. Сиона“ у Нови Сад. За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.